

ЗУНР. ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА (хронологічний аспект)

Аналізуються процеси створення ЗУНР та УНР. Розглянуто тогочасні основні нормативно-правові акти, закони та механізми об'єднання українських земель. Зазначається провідна роль конфліктів і криз в утворенні нових державних об'єднань. Порівнюється сучасна ситуація в українській політиці та проводиться компаративний аналіз подій і реформ того періоду, які вплинули на формування новітньої політико-історичної спадщини України. Зроблено логічно вмотивований висновок про вдалий інтеграційний вибір нашої держави в напрямі Західної Європи.

Ключові слова: ЗУНР, трансформація, культурний простір, політичний конфлікт, національна система.

Дослідження історичного досвіду так само, як історія загалом, є невід'ємною складовою політичного, культурного, історичного життя будь-якої сучасної країни. Україна порівняно молода держава, але має великий культурний та історичний спадок, який відгукується в часі глибинними трагічними подіями, тому повинна вивчати досвід минулого. Трагічний досвід минулих подій якнайточніше відображає нашу сучасність, психологію та менталітет українського народу через призму нинішніх процесів глобалізації. Накопичений багатолітній досвід минулого та трагічні події, які відбувалися в нашому просторі протягом багатьох віків, якнайтонше віддзеркалюють політичну дійсність сучасного українського життя.

Найцікавішими процесами політико-історичного життя минулого вважаємо, утворення (чи "кристалізацію") ЗУНР та її трансформацію в УНР у тодішній системі міжнародних відносин. Процеси, що відбулися 95 років тому, формують невід'ємну складову пам'яті українського народу, який укотре за декілька століть здійснив спробу ідентифікувати себе. Бачимо, що в сьогоденних реаліях сучасного світу достатньо великій кількості українців важко сформуванати концепцію "українського духу", "української нації" та "української культури" попри те, що культура й традиції нашого народу є одними з найдавніших на континенті.

В історичному ракурсі появу та діяльність ЗУНР й УНР проводять, зокрема, такі вітчизняні науковці, як О.Карпенко, М.Кугутяк, М.Литвин, С.Макарчук, К.Науменко, Б.Тищик, О.Вівчаренко, П.Арсенич та інші. Дослідження історичного аспекту існування ЗУНР та її вплив на формування теперішньої політики й компаративний аналіз тих подій із сучасністю нам не доводилося зустрічати.

У дослідженні ми здійснимо спробу проаналізувати основні події, що стали поштовхом для утворення ЗУНР та УНР. Також доволі цікавим буде порівняння проблем, що виникли при утворенні ЗУНР, і зіставлення їх із сучасною політичною ситуацією в Україні, а саме:

- конфліктні та кризові процеси, що передували утворенню ЗУНР та УНР як самостійних акторів системи міжнародних відносин;
- вплив сусідніх держав та їхні дії, спрямовані на недопущення утворення нового гравця в тодішній системі міжнародних відносин;
- причини, за яких функціонування ЗУНР і пізніше УНР було припинено, і те, що саме спровокувало знищення УНР.

Ми вважаємо, що такий підхід до висвітлення діяльності ЗУНР може стати цікавим через оригінальність та ідеографічність.

Термін ідеографічного та номотетичного підходу вперше був використаний відомим американським аналітиком Гордоном Оллпортом. Варто аргументувати такий погляд на наше історичне минуле тим, що ідеографічний підхід дає змогу проаналізувати історичне явище як глибинний політичний процес, хоча він не позбавлений недоліків. Основним недоліком ідеографічного підходу виступає суб'єктивізм інтерпретацій.

Відповідно номотетичний підхід ґрунтується на точності, достовірності, що найбільше підходить до аналізу історичних процесів. Проте автор здійснює спробу дослідити історичне минуле ЗУНР і порівняти його з тими процесами, що відбуваються в сучасній українській політиці, використовуючи ідеографічний підхід. Видається, у такому дослідженні більш доцільно використати ідеографічний підхід через його яскравість і насиченість, попри суб'єктивізм інтерпретації.

Поштовхом для утворення ЗУНР, як і багатьох держав тогочасної Європи 1918 року, стало падіння найбільших імперій (зокрема, Австро-Угорської), чим вдало скористалися чехи, словаки, поляки та галицькі українці. Відповідно імпульсом для формування тодішніх державних об'єднань виступили кризові та конфліктні процеси, що може свідчити про головну роль криз у трансформуванні чи створенні нових держав у системі міжнародних відносин.

На території Галичини найбільш активними були міста Станиславів і Калуш, жителі яких протестували проти захоплення Радянською Росією території України. Також свідченням становлення національної свідомості українців стали події біля залізничної станції під Крутами на Чернігівщині¹.

Визначну роль у становленні ЗУНР відіграла постать громадського та політичного діяча Костя Левицького, який очолив Тимчасовий Державний секретаріат ЗУНР. К.Левицький також був автором багатьох законопроектів і нормативних актів².

Свідченням активного формування й трансформації ЗУНР в УНР можуть виступати такі документи:

- “Передвступний (прелімінарний) договір про об'єднання”, підписаний між ЗУНР та УНР 1 грудня 1918 р. у Фастові³;
- “Про об'єднання Західно-Української Республіки з Українською Народною Республікою”, ухвалений 3 січня 1919 р. у Станиславові;
- Універсал Директорії УНР про об'єднання (злуку) УНР та ЗУНР, що був проголошений 22 січня 1919 р. у Києві.

Активна позиція ЗУНР і спроби сформувати й укріпити слабку державну політику, деструктивні процеси після завершення Першої світової війни, дії Радянської Росії негативно позначилися на ЗУНР та УНР. Можемо також пригадати весь спектр політико-державних утворень, які організовувалися на території нашої держави в ті часи, зокрема: Українська Народна Республіка доби Центральної Ради, Українська Держава гетьмана П.Скоропадського, Українська Народна Республіка доби Директорії, Західно-Українська Народна Республіка. Звісно, можна, проаналізувавши останні події, зробити висновок, що ЗУНР мала шанси стати автономною державою, проте не могла б проіснувати через події, що відбувалися в тодішній Європі.

Сучасна Україна, як й УНР, має багато спільного, хоча за внутрішнім наповненням це зовсім різні держави, одна з яких є спадкоємцем іншої. Україна, будучи молодою, однак міцною державою, також зіштовхнулася з низкою проблем і суперечностей, що негативно вплинули на УНР. Перш за все, це геополітичне розташування між двох цивілізаційних просторів – європейського й азійського. Але наша держава гідно протистоїть усім викликам сучасного міжнародного середовища, серед яких згадаємо:

- подолання низки внутрішніх криз і конфліктів початку 1990-х рр., економічного характеру, що були спровоковані переходом до капіталістичної економічної моделі;
- Україна спромоглася створити якісну програму розвитку, яка дозволила подолати кризи внутрішнього характеру^{4,5};
- вдала політична й економічна стратегія дозволила налагодити тісні зв'язки із Західною Європою та протистояти торговим війнам східного сусіда.

Бачимо, що наша держава успішно долає загрози, кризи та конфлікти, пов'язані як із внутрішніми, так із зовнішніми чинниками. Зміцнюючи власні політичні, економічні та культурні надбання, Україна з периферії Європи та Росії трансформується в потужного гравця на політичній арені Центральної Європи. Подальший розвиток і зміцнення нашої держави забезпечує курс на європейську інтеграцію.

Україна, ураховуючи історичний досвід останніх трьохсот років, зуміла вибороти власну незалежність. Історичне минуле корисно й ефективно вплинуло на формування української самоідентичності, котра загалом ще повинна до кінця трансформуватися в сприйнятті українського народу. Вивчення минулого української нації дозволить більш глибоко усвідомити культурне та політичне надбання нашого народу. Окрему увагу привертає дослідження історії нашого краю в ретроспективі подій початку ХХ ст.

Аналіз та оцінка діяльності ЗУНР надзвичайно корисні для усвідомлення ролі нашого краю у формуванні української нації й української державності загалом. У минулому наша земля подарувала світу безліч видатних діячів, а нині є тою культурною основою, що сформувала “Станиславівський феномен” і буде в майбутньому невід’ємною складовою політичного життя України.

1. Чапуга С. Під Крути йшла Галичина / С. Чапуга, І. Ходан // Галичина. – 1997. – № 13. – 28 січ.
2. Андрусяк Т. Кость Левицький – адвокат, учений, політик / Т. Андрусяк // Республіканець. – 1993. – № 11–12. – С. 73–84.
3. Захарченко П. П. Історія держави та права України : навч. посіб. для дист. навч. / П. П. Захарченко. – К. : Ун-т “Україна”, 2005. – 208 с.
4. Постанова Верховної Ради України “Про рекомендації парламентських слухань: духовна криза суспільства і шляхи її подолання” від 20 квітня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 32. – 397 с.
5. Резолюція 1364 (2004) Парламентської Асамблеї Ради Європи “Політична криза в Україні” від 29 січня 2004 року (сьоме засідання) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_610. – Пер. з англ.

Анализируются процессы создания ЗУНР и УНР. Рассмотрены тогдашние основные нормативно-правовые акты, законы и механизмы объединения украинских земель. Отмечается ведущая роль конфликтов и кризисов в образовании новых государственных объединений. Сравнивается современная ситуация в украинской политике и проводится компаративный анализ событий и реформ того периода, которые повлияли на формирование новейшего политико-исторического наследия Украины. Сделано логично мотивированный вывод об удачном интеграционном выборе нашего государства в направлении Западной Европы.

Ключевые слова: ЗУНР, трансформация, культурное пространство, политический конфликт, национальная система.

The processes of formation of the WURP and UPR have been analyzed. The main regulatory legal acts, laws and uniting mechanisms of the Ukrainian territories have been examined. The leading role of conflicts and crises in new state organizations formation has been studied. The present situation of the Ukrainian politics is analyzed and comparative analysis of that time events and reforms that influenced modern political and historical heritage of Ukraine has been conducted. A logically reasoned conclusion about successful integrational choice of our country towards the Western Europe has been made.

Keywords: WUPR, transformation, cultural space, political conflict, national system.